

DE SINT-NIKLAASKERK VAN OOSTDUINKERKE(2005/037)

Over de verdwenen Sint-Niklaaskerk van Oostduinkerke – de zgn. Visserkerk – is weinig geweten. De kerk brandde af in 1940 tijdens de Duitse inval, waarna de resten gebruikt werden als verhardingsmateriaal bij de aanleg van de startbanen van het vliegveld in Koksijde. Naar aanleiding van het “cultuurhistorisch project ter revalorisatie van de maritieme erfgoedsite Nationaal Visserijmuseum” – roepnaam: Het zeil wordt in de top gezet! – dacht men eraan de contouren van de kerk op het plein naast het museum te visualiseren. Het Vlaams Instituut voor het Onroerend Erfgoed werd aangezocht om de exacte locatie van de kerk middels proefsleuven te bepalen. Dit kreeg zijn beslag in de 2de helft van de maand mei 2005. De gemeente Koksijde bekostigde alles.

Schuin over de verwachte funderingen werden twee zoeksleuven getrokken. Onmiddellijk werden we geconfronteerd met een nieuw staaltje van “Deutsche Grundlichkeit”. De funderingen waren immers tot de laatste baksteen uitgebroken. De funderingssleuven waren evenwel nog herkenbaar en reveleerden een driebeukig kerkgebouw. De buitenwerkse breedte komt op ongeveer 20m. De binnenwerkse breedte van de middenbeuk bedraagt zo’n 6m (nrs. 5 en 1 / 6 en 4).

In de tweede sleuf werden ook twee ijzerzandstenen funderingen aangetroffen (nr. 2). Dit correspondeert met een westtoren die op het bewaarde iconografisch materiaal als ingang functioneert. Hierbinnen werden de resten van minstens twee gemetste grafkelders geconstateerd. De baksteenformaten (23,5 x 11,5 x 5,5cm, 23 x 11 x 5cm) verwijzen – niet dwingend weliswaar – naar de late 13de en de 16de eeuw (nr. 3).

Het aanwenden van ijzerzandsteen suggereert een bouw in de 12de-13de eeuw. In 1135 wordt “Dunacapella” voor het eerst vermeld. Dit evolueert later tot “Dunkercke” en in 1246 uiteindelijk in “Ostdunkercke” om het verschil te maken met Duinkerke in Noord-Frankrijk.

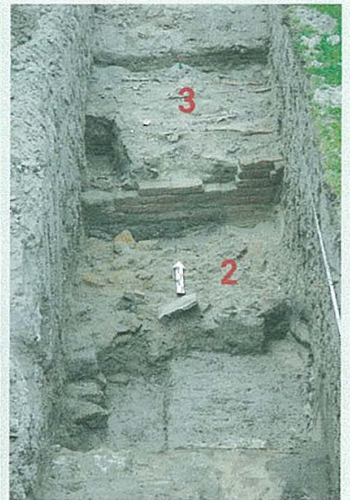
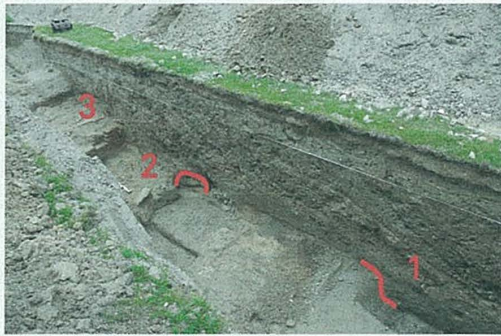
Het bouwen van een imposante westertoren gebeurt in West-Vlaanderen uiterst zelden. Enkel bij kathedralen of in belangrijke steden, vb. de Sint Pieterskerk in Ieper, kon dit voorvallen. Voor Oostduinkerke moet dan ook aan een ander scenario gedacht worden.

Het lijkt erop dat de ijzerzandstenen toren ofwel de vieringstoren geweest is van een transeptloos, driebeukig kerkgebouw of de toren van een eenvoudige zaalkerk (nr. 7).

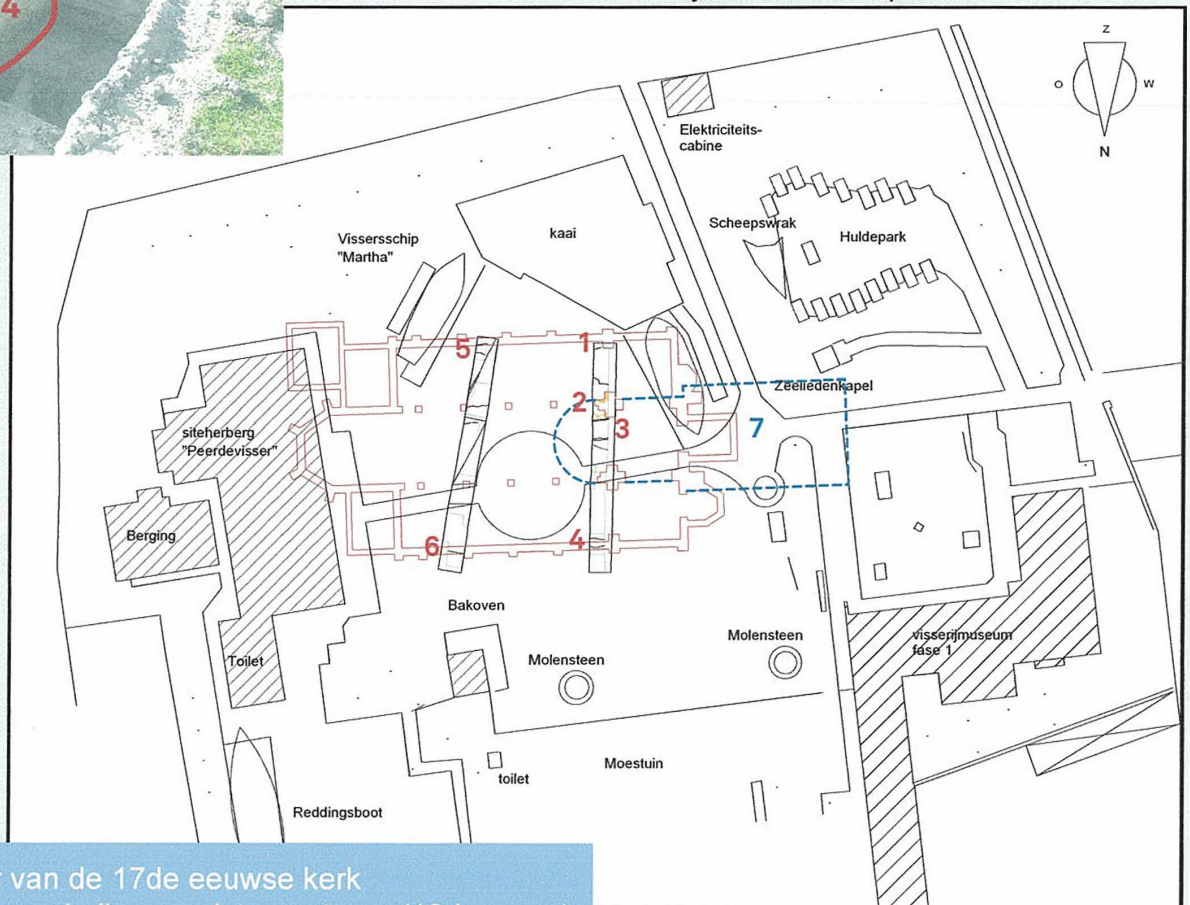
Westertorens worden in West-Vlaanderen gemeengoed vanaf het eind van de 15de eeuw en in de 16de eeuw, met een eventuele wederopbouw begin 17de eeuw, na de beeldenstorm.

Hier zal men bij de verbouwing dan ook de Romaanse kerk op uitzondering van de toren afgebroken hebben en een nieuwe, driebeukige kerk gebouwd hebben ten oosten van de toren. Volgens de schaarse bronnen zou dit op het einde van de 16de eeuw (verwoesting in 1590), gesitueerd kunnen worden. Baksteenformaten of andere aanwijzingen om dit al dan niet te staven hebben we evenwel niet!

Marc Dewilde, Franky Wyffels, De verdwenen Sint-Niklaaskerk van Oostduinkerke (W.-VI.), in: *Archaeologia Mediaevalis*, 29, Gent, 2006, 141-142.

Tijdens en na de opkuis

- 1 en 5 Zuidmuur van de 17de eeuwse kerk
- 2 Zuidoosthoek van de ijzerzandstenen toren (12de eeuw)
- 3 Restant van een grote gemetste grafkelder met verschillende bijzettingen. Het gewelf is afgebroken (late 15de - 16de eeuw).
- 4 en 6 Noordmuur van de 17de eeuwse kerk
- 7 Mogelijk contouren van de eerste kerk

